

Ert dnr: KN2025/01042

Klimat- och näringslivsdepartementet
Rättssekretariat 2
103 33 Stockholm

Skickas till: kn.remissvar@regeringskansliet.se
Med kopia till:
susanne.classon@regeringskansliet.se
kn.rs@regeringskansliet.se

Stockholm, 17 september 2025

Remissvar på "En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem"

Naturskyddsföreningen har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på Miljöstraffrättsutredningens delbetänkande *En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem* (SOU 2025:14). Vi tackar för anstånd. Nedan redogör vi för våra synpunkter.

Sammanfattande synpunkter

Naturskyddsföreningen ställer sig bakom utredningens utgångspunkter om miljöbrottens allvarliga natur och farhågorna om att miljöbrottsligheten är en växande kriminell sektor på grund av möjligheten till stora förtjänster, luckor i lagstiftning, låg risk för upptäckt och milda påföljder. Det bildar en grogrund för ny och växande kriminalitet.

Utredningens slutsats att Åklagarmyndighetens och Polismyndighetens resurser för att upptäcka och utreda miljöbrottslighet inte är utformade för att hantera grova brott är alarmerande, liksom uppgiften om att mindre än en tredjedel av de ärenden om misstänkt miljöbrottslighet som tillsynsmyndigheterna anmäler till Åklagarmyndigheten eller Polismyndigheten faktiskt leder till någon form av lagföring.

Det är emellertid generellt sett förfaranden som idag betraktas som fullt lagliga som utgör de allt överskuggande miljöproblemen i Sverige – som avverkningar i artrika kontinuitetsskogar, överfiske, utsläpp från transporter och klimatpåverkan från tyngre industri. Dessa storskaliga problem kommer man av naturliga skäl inte åt med skärpningar i miljöstraffrätten, då de i hög grad skyddas av svag miljölagstiftning och otillräckliga tillståndsvillkor.

Att kriminaliteten på miljöområdet ökar innebär emellertid att miljöstraffrätten behöver förstärkas. Vi vet att vissa typer av miljöbrott redan utgör allvarliga problem som kanske kan motverkas genom straffskärpningar – som dumpning, olagliga avverkningar, avfallsbrott och olika former av artskyddsbrott. Artskyddsbrott anmäls och lagförs liksom flertalet miljöbrott sällan, men är särskilt allvarliga då de ofta drabbar arter som redan är sällsynta eller sårbara. Straffskärpningar för de mest miljöfarliga och hälsofarliga brotten kan få betydelse för att hämma en framväxande miljökriminalitet, i alla fall om den kombineras med ökade resurser för tillsyn och lagföring.

Straffskalorna för miljöbrott har – som nämns i betänkandet – inte skärpts på 40 år, och avspeglar inte längre vad vi idag vet om konsekvenserna av olika former av miljöförstöring. Förslagen om skärpta straffskalor, mer resurser till underrättelseverksamhet samt utökad lämplighetsprövning ("vandelsprövning") av de personer och bolag som söker tillstånd och anmäler miljöfarlig verksamhet kan bli en viktig del i ett effektivare regelsystem. Det borde till exempel vara självklart att aktörer som tidigare brutit mot miljölagarna inte ska få tillstånd till nya verksamheter utan vidare.

Betänkandet innehåller emellertid inte bara skärpningar, utan en långt gången "sanktionsväxling" som är svår att överblicka. Tanken att i hög utsträckning ersätta straff (som utmåts sällan) med miljöstraffsavgifter (som är administrativt enklare att döma ut) är i många fall förmodligen bra ur miljösynpunkt. Straffstadganden som inte används kan i längden kringskäras och förlora sin verkan.

En avkriminalisering i en sådan omfattning som nu föreslås kan emellertid sända signaler om att samhället nu har större överseende med många miljöbrott – och uppmuntra till ekonomiska kalkyler om vilka miljöbrott som lönar sig eller inte.

De viktigaste synpunkterna är följande:

- Naturskyddsföreningen är positiv till förslagen som syftar till att polis- och tillsynsmyndigheter får förbättrade resurser och organisatoriska förutsättningar för att upptäcka, utreda och lagföra miljöbrottslighet.
- Naturskyddsföreningen tillstyrker förslagen om straffskärpningar för de grövre typerna av miljöbrott, skärpningen är sannolikt så stor att den kan få en viss positiv verkan till förmån för miljö och hälsa.
- Föreningen motsätter sig inte sanktionsväxling från straffsanktioner till miljöstraffsavgifter som sådan, men kan inte tillstyrka förslagen i befintligt skick.

Föreningen befarar att avvecklingen av straffsanktioner går för långt i en del fall, särskilt med tanke på oklarheterna i de ändringar som man vill se beträffande miljöstraffsavgifternas belopp och förslagen på nya befrielsegrunder.

- Föreningen är starkt kritisk till avkriminaliseringen av ett antal brott, bland annat att straffsanktioner för brott mot förbudet att starta verksamheter utan tillstånd och anmälan utmönstras, liksom brott mot villkor i tillstånd. Alltför långt gången sanktionsväxling till avgifter kan innebära att kriminalitet söker sig till Sverige från länder med strängare straff. Vi är också kritiska mot att fler ringa brott undantas från straff.
- Föreningen ställer sig positiv till en utökad lämplighetsprövning (nu ”vandelsprövning”) för verksamhetsutövare som anmäler miljöfarlig verksamhet eller ansöker om tillstånd. Många problem och mycket lidande kan förhoppningsvis undvikas om oseriösa personer och bolag hindras från att starta verksamheter.

Specifika synpunkter på förslaget

Avsnitt 7.3 Utredningens bedömningar och förslag om vandelsprövning för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

Naturskyddsföreningen tillstyrker förslagen om utökad lämplighetsprövning av verksamhetsutövare (”vandelsprövning”). En ordning med lämplighetsprövning av verksamhetsutövare finns redan i minerallagen och andra prövningar, och det finns anledning att utöka den begränsade prövningen i miljöbalksprövningar och miljörelaterade prövningar.

Föreningen vill understryka att lämplighetsprövningen inte bör vara en sådan schematisk prövning som sker till exempel enligt minerallagen¹. Det är viktigt att förslaget utmynnar i en bättre ordning, där bedömningen av sökandens ekonomi, tidigare brottslighet och lämplighet i övrig undersöks ingående och verkligheten kan resultera i avslag. Även till exempel brottsliga gärningar utomlands måste kunna identifieras och tillmätas avgörande betydelse.

Det är därför viktigt att resurserna ökas till de prövningsmyndigheter som ska utföra vandelsprövningen och att författningskommentarerna får en ändamålsenlig utformning. På så vis kan även näringslivsorganisationernas farhågor om rättssäkerhet tillgodoses.

¹ 2 kap. 2 § och 6 kap. 1 § Minerallagen. Prövningen sker förhållandevis schematisk trots stränga förarbetsuttalanden se Prop. 2004/05:40 sidan 37 respektive sidan 80. Se Sveriges Natur, ”[Ingen kollar gruvbolagen](#)”.

Avsnitt 7.3.1 Vandelsprövningen bör utökas

Föreningen tillstyrker förslaget, men anser att författningskommentaren bör ange att tillstånd till nya verksamheter som huvudregel *inte* ska kunna lämnas om ansökaren brutit mot tidigare tillståndsvillkor inom samma åtgärd- eller verksamhetstyp.

Upprepade överträdelser av tillståndsvillkor bör även medföra att ändringsansökningar om produktionsökningar nekas om inte ändringarna avser väsentliga miljöförbättringar inkluderande de sökanden redan är förpliktigad till. Ett förtydligande om detta i författningskommentaren behövs.

7.3.2 Nya fakultativa bestämmelser om vandelsprövning ska införas

Föreningen tillstyrker förslaget.

7.3.3 Nya obligatoriska bestämmelser om vandelsprövning ska införas

Föreningen tillstyrker förslaget. Det bör tilläggas att utredning av brottsliga gärningar utomlands förekommit måste göras och i förekommande fall tillmätas avgörande betydelse för bedömningen. Det kan i sin tur betyda att internationellt samarbete i dessa frågor behöver initieras eller fördjupas.

7.4.1 Det bör införas en vandelsprövning även för anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet

Föreningen tillstyrker förslaget.

Avsnitt 8.3.2 Ett företagsbotsregister bör övervägas

Naturskyddsföreningen är positiv. Idag saknas ett sådant register, och det skulle kunna underlätta bland annat vid den föreslagna utbyggda lämplighetsbedömningen.

Avsnitt 8.3.3 Ett nationellt tillsynsregister bör övervägas

Föreningen tillstyrker.

Avsnitt 8.6.1 Polismyndighetens resurser behöver anpassas med utgångspunkten att det är den som förväntas upptäcka den mest allvarliga miljöbrottsligheten

Naturskyddsföreningen tillstyrker bedömningen att ytterligare resurser behöver tillföras för att förstärka polismyndighetens förmåga att själv aktivt bedriva spaning och identifiera brottsliga gärningar inom området. Särskilt ambitionen att öka möjligheterna att följa upp enstaka gärningar för att undersöka om den är en del av ett större brottsupplägg och organiserad brottslighet är en nödvändig och positiv ansats.

Avsnitt 8.6.2 En generell kunskapshöjning om miljöbrottslighet behövs inom Polismyndigheten

Naturskyddsföreningen är positiv, och vill tillägga att erfarenheter utomlands ifrån kan behöva inhämtas om vissa brottstyper och för att ta fram metoder till ny underrättelseverksamhet.

Avsnitt 9.3.2 Den nationella samverkansfunktionens och dess uppdrag och sammansättning

Naturskyddsföreningen instämmer i att en nationell samverkansfunktion bör inrättas samordnad av polismyndigheten, och att uppgiften bör göras obligatorisk. Det är dock viktigt att man tar tillvara erfarenheten från tidigare samordningsinsatser och att funktionen utrustas med tydliga mandat via förordning. Föreningen föreslår att nya budgetmedel i statsbudgeten avsätts till ett sekretariat och att personal med erfarenhet av samarbete och avancerad underrättelseverksamhet inom miljöbrottsområdet anställs till funktionen. Detta för att samverkansfunktionen verkligen ska kunna underlätta myndigheternas operativa arbete och knyta ihop rätt tjänstepersoner i olika situationer.

Avsnitt 9.3.6 Lägesbilder för miljöbrottsligheten ska beaktas när tillsynsmyndigheten upprättar den årliga tillsynsplanen

Naturskyddsföreningen tillstyrker.

Avsnitt 10.5.2 Frågan om domstolarnas kompetens

Naturskyddsföreningen håller med om att domstolarna behöver få tillgång till återkommande utbildningar i miljöstraffrätt genom Domstolsakademin. Även särskilda kurser i fördjupade ämnen kan behövas, utbildningar i artskyddsbrott och internationell avfallsbrottslighet kan behöva anordnas åtminstone någon gång.

Avsnitt 12.1 Det behövs en översyn av sanktionssystemet

Naturskyddsföreningen vill understryka allvaret i utredningens slutsatser om att resurserna för att upptäcka och utreda miljöbrottslighet inte är utformade för att hantera grova brott och att mindre än en tredjedel av de ärenden om misstänkt miljöbrottslighet som tillsynsmyndigheterna anmäler till polis och åklagare faktiskt leder till lagföring.

Utredningen skriver att myndigheternas resurser läggs på gärningar av lägre allvarlighetsgrad. Det är vanligt att utredningar om miljöbrott begränsas till mindre allvarliga överträdelse som kräver begränsade utredningsinsatser, trots att det finns omständigheter som talar för att det kan vara fråga om allvarlig miljöbrottslighet (sidan 552).

Utredningen talar klarspråk; när brottsbekämpningen utvärderas ”är det ofta antalet pinnar som räknas (...) och då levereras också pinnar från tjänstemännen”. Samtidigt, menar utredningen, finns det starka indikationer på att det förekommer grov miljöbrottslighet med kopplingar till organiserad brottslighet.

Den bild som framträder är alltså att systemet styr mot att lagföra enkla brott och undvika komplicerade och resurskrävande brott. Detta är också skälet som anförs för en sanktionsväxling i påföljande avsnitt.

Men frågan är om verkligen fler grova miljöbrott skulle lagföras endast för att mindre allvarliga miljöbrott avkriminaliseras? Något sådant samband har inte visats. Föreningen kan inte se att den ökade kriminaliseringen av bland annat EU-rättsakter lett till minskat antal fällande domar. Utredningen pekar snarare på andra orsaker. Ökade hot och trakasserier kan vara en viktig sådan orsak, utvärderingen med ”pinnar” av brottsbekämpningen en annan. Komplexitetsgraden i miljöbrott och de faktum att de ofta sker utan vittnen i områden där de kan fortgå oupptäckta under lång tid bidrar sannolikt också. Därför tror vi att satsningar på underrättelseverksamhet i polisens regi är en bättre väg.

Föreningen motsätter sig inte en översyn av balansen mellan olika sanktioner, men förordar att den sker i form av en förnyad offentlig utredning. Miljöbrottslighet är till sin natur ofta komplicerad och en avkriminalisering kan också medföra en risk för att *färre* grova brott upptäcks och lagförs. Därför bör saken tas på stort allvar.

Avsnitt 12.2 Miljöstraffrätten behöver renodlas och miljöskaktionsavgifter användas i fler fall

Naturskyddsföreningen motsätter sig inte en sanktionsväxling som sådan, eftersom en sådan förmodligen kan bli positiv för miljön – om den genomförs på rätt sätt.

Föreningen förbehåller sig dock rätten att ta ställning till en sådan reform beroende på vad den utmynnar i. Betänkandet har lämnat oklart hur man tänker sig att systemet med miljöskaktionsavgifter ska ändras när det gäller belopp, vilket är en brist. Om allvarliga brott sanktioneras med låga avgifter istället för höga straff, så kan det få motsatt verkan än den avsedda.

Genomgående föreslås en genomgripande avkriminalisering som föreningen är kritisk till på flera punkter, som framgår nedan.

Avsnitt 12.3 Straff bör förbehållas förfaranden som kan orsaka påtaglig skada på miljöbalkens primära skyddsintressen

Naturskyddsföreningen tillstyrker att gärningar som kan orsaka påtaglig skada eller risk för skada på miljöbalkens primära skyddsintressen ska omfattas av åtal, men anser att även vissa andra lagöverträdelser kan behöva straffsanktioneras även fortsättningsvis för att upprätthålla en rimlig respekt för centrala delar av miljölagstiftningen – till exempel krav på tillstånd och tillståndsvillkor.

En farhåga som gör sig gällande är att avkriminalisering av till exempel tillståndsplikten kan leda till att oseriösa aktörer kalkylerar med lönsamheten i att underlåta att ansöka om tillstånd när inte någon risk för personliga straff föreligger. Detta kan leda till samhällsekonomiska förluster när verksamheten måste läggas ner eller ändras i enlighet med villkor i tillståndet. Om och när tillstånd väl meddelas.

En liknande problemställning uppkommer om man skulle avkriminalisera överträdelser av givna tillståndsvillkor. Visserligen leder sällan sådana överträdelser till straff för ansvariga idag, men en sådan avkriminalisering kan ändå leda till att verksamhetsutövarna i ökad utsträckning lockas att räkna på om det lönar sig att överskrida tillståndsvillkor. Redan idag finns en problematik som består i att en del verksamhetsutövare hellre betalar vite efter vite än att åtgärda dyra problem – trots att grannar drabbas. Då kan det vara bra om det finns straffrättsliga sanktioner att tillgå i verktygslådan utan att skada behöver bevisas i varje enskilt fall.

Detta sagt, så finns exempel på gärningar där det förmodligen skulle vara mer effektivt med miljöstraffsavgifter, men det beror som sagt också på hur dessa utformas.

12.5 Utgångspunkter för val av sanktion för överträdelser av förvaltningsrättsliga krav

Naturskyddsföreningen anser att utgångspunkterna för val av sanktion behöver kompletteras.

- En avreglering får inte leda till en ökad benägenhet att göra kalkylerade avvikelser från de straffbelagda reglerna av ekonomiska skäl (se föregående avsnitt).
- En annan utgångspunkt bör vara att avregleringen inte ska medföra att kriminell verksamhet styrs till Sverige från andra länder med strängare straff.

I betänkandet framförs att det blivit så att flera olagliga handlingar eller underlåtenheter straffbelagts för att de inte kunnat sanktioneras med miljöstraffsavgifter. Detta på grund av miljökvalitetsnormernas juridiska konstruktion. Miljöstraffsavgifter är avsedda för gärningar som inte behöver någon ingående utredning, typexemplet är om man

lämnat in en lagstadgad rapport eller inte. Det rör sig om vad som kan liknas vid strikt ansvar för vissa regelöverträdelser som sanktionerats på detta vis.

Konstruktionen av miljöskaktionsavgifter har emellertid i huvudsak varit framgångsrik. Frågan är om det i så fall inte vore bättre att konstruera ytterligare en ny sorts skaktionsavgifter, hellre än att förändra dem till det sämre för att ge utrymme åt en avreglering. Saken behöver alltså utredas ytterligare.

12.6.1 Miljöbrott

Föreningen tillstyrker att gärningar enligt 29 kap. 1 § miljöbalken även fortsättningsvis ska vara straffbelagda.

12.6.2 Brott mot områdesskydd

Föreningen tillstyrker att brottet även fortsättningsvis ska vara straffbelagt.

12.6.3 Brott mot områdesskydd

Föreningen tillstyrker att brottet även fortsättningsvis ska vara straffbelagt.

Avsnitt 12.6.4 Artskyddsbrott

Naturskyddsföreningen håller med om att artskyddsbrott även i fortsättningen ska vara straffsanktionerade.

Avsnitt 12.6.5 Otillåten hantering av en invasiv främmande art

Föreningen tillstyrker att otillåten hantering av invasiva främmande arter ska vara straffbelagd, men att det i framtiden kan finnas anledning att utvärdera om konstruktionen är så strikt att det i praktiken blir omöjligt att få till stånd fällande domar.

Vi föreslår att till kvalifikationsgrunderna för vad som ska bedömas som grov oaktsamhet bör läggas till följande: om gärningen skett i näringsverksamhet, vid upprepade tillfällen eller om det finns andra försvårande omständigheter. Eller att allt detta läggs i författningskommentaren.

12.6.6 Miljöfarlig kemikaliehantering

Föreningen tillstyrker att straffskalan ökas till fängelse i högst tre år, men avstyrker att böter utgår som påföljd. Vi förstår att ambitionen med att utmönstra böter är att lägga större tonvikt på fängelse som sanktion, men befarar att följden snarare skulle bli fler fall av friande domar.

Utredningen har onekligen en poäng i att bestämmelsen i miljöbalken, trots de många straffbelagda handlingarna i uppräknningen, i stort sett aldrig leder till åtal. Utredningen har funnit *ett* sådant åtal på tio år. Även om det till stor del kan bero på bristande utredningsresurser, myndighetskultur och andra orsaker som diskuterats ovan, borde detta betyda att det finns utrymme för sanktionsväxling.

Vad gäller sanktionsväxlingen föreslår utredningen (om vi räknat rätt) att hela 22 straffbelagda brottstyper i punktlistan tas bort till förmån till någon form av miljöstraffsavgift, varav några av de 22 punkterna i sig omfattar ytterligare ett stort antal förbjudna gärningar. Föreningen anser att sanktionsväxlingen inte är tillräckligt ingående utredd för en så omfattande reform, särskilt med tanke på oklarheterna i hur man tänkt sig miljöstraffsavgifternas utformning.

I alla händelser avstyrker föreningen avkriminalisering av flera av dessa 22 brott, bland annat när det gäller brott mot olika regler för att förhindra läckage av ozonnedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser. Även tillverkning och saluhållande av förbjudna kemiska ämnen och bekämpningsmedel behöver enligt föreningens mening ha kvar straffsanktion i många fall.

Brott mot regeringens förordningar grundade på 14 kap. miljöbalken bör i vissa fall vara straffsanktionerade även i fortsättningen eftersom de typiskt sett leder till höga miljörisker, till exempel användning av bisfenol i s.k. relining av dricksvattenrör, försäljning av gödselmedel med höga kadmiumhalter, försäljning av kvicksilver och klorerade lösningsmedel för enskilt bruk, tillverkning av förpackningar med höga halter av tungmetaller och saluhållning av rötslam med höga tungmetallhalter (förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter).

12.6.7 Olovlig kemikaliehantering

Naturskyddsföreningen avstyrker av samma skäl som anføres ovan, även myndighetsföreskrifter innehåller i många fall så pass viktiga förbud att straffsanktion bör finnas kvar.

12.6.9 Otillåten miljöverksamhet

Naturskyddsföreningen avstyrker en total avkriminalisering av brott som består i att starta verksamheter eller åtgärder utan att ha inhämtat tillstånd eller ha lämnat in en anmälan enligt miljölagstiftningen, se närmare motiveringen ovan under avsnitt 12.3 och 12.5.

Föreningen varnar bestämt för en avveckling som innebär att verksamhetsutövare till exempel kan öppna industriell verksamhet nära tätorter utan tillstånd enligt miljöbalken mot att man i efterhand betalar miljösanktionsavgifter av oklar omfattning. Även om verksamheten förbjuds i efterhand, kan betydande skador hinna uppkomma.

Utredningen påpekar att endast cirka 40 fall lett till åtal de senaste tio åren, och att nästan samtliga fällande domar utföll i böter, inte fängelse. Utredningen har därför viss fog för slutsatsen att detta kan uppfattas som att det är relativt riskfritt att bryta mot tillståndsplikten m.m. och att det i sin tur kan leda till att oseriösa aktörer på det sättet kan vinna konkurrensfördelar (ett argument som återkommer i betänkandet).

Mot detta invänder föreningen att straffsanktionen ändå har en stark allmänpreventiv verkan, vilket inte nödvändigtvis syns i antalet utmätta straff. Nyttan för miljö och hälsa kan vara stor. Kort sagt, straffsanktionernas existens avskräcker sannolikt mer än miljösanktionsavgifter, och i den mån brottslingar skaffar sig fördelar så är snarare bättre att förbättra underrättelseverksamhet och tillsyn än att avkriminalisera.

Detta sagt kan det finnas en del av de uppräknade punkterna som kan sanktionsväxlas, men inte *alla* gärningar som brottsrubriceringen omfattar idag.

Avsnitt 12.6.12 Försvårande av miljökontroll

Naturskyddsföreningen tillstyrker att lämnande av oriktiga uppgifter enligt 29 kap. 5 § punkt 1 och 4-8 sanktioneras med miljösanktionsavgifter, under förutsättning att avgifterna sätts tillräckligt högt för att bli kännbara. Det är förmodligen ett bättre verktyg för tillsynsmyndigheternas verksamhet, för att snabbt få fram korrekta uppgifter.

Föreningen avstyrker däremot att avkriminalisera brott mot förpliktelsen att varsko tillsynsmyndigheten om driftsstörningar och liknande händelser som kan skada hälsa och miljön enligt punkt 2-3. Det kan i vissa fall handla om livsfara för närboende om inte detta fungerar. Det framstår närmast som orimligt om hemlighållandet av sådana händelser inte skulle kunna leda till straff.

12.6.15 Brottskatalogen i 29 kap. 8 § miljöbalken

Naturskyddsföreningen avstyrker en nästan total avkriminalisering av dessa brott till förmån för avgifter. Föreningen invänder särskilt mot avkriminaliseringen av förbjudna åtgärder i miljöriskområden, eftersom de snabbt kan få allvarliga konsekvenser. Grävarbeten i förorenad mark kan till exempel snabbt orsaka förgiftningsverkan i vatten nedströms och ge upphov till farliga situationer. Även om vissa gärningar skulle kunna falla under andra brottsrubriceringar så behövs en tydlig straffsanktion för att avskräcka.

Avsnitt 13.2.1 Det finns inte skäl att ändra i bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter om miljöstraffavgift

Naturskyddsföreningen avstyrker, det maximala beloppet behöver höjas ytterligare om miljöstraffavgifter ska ersätta straff och böter för i vissa fall relativt grova brottsrubriceringar som man vill avkriminalisera.

Vid första påseendet talar mycket för utredningens argument om att de senaste tio åren inte dömts ut någon högre företagsbot än 200 000 kronor. Varför då ha högre miljöstraffavgifter? Naturskyddsföreningen anser emellertid att bötesnivån i domar och strafförelägganden generellt lagts för lågt. Dessutom bör det anmärkas på att utredningen föreslår att miljöstraffavgifterna i framtiden även ska ersätta vissa fängelsestraff – vilket i vissa fall måste värderas högre omsatt till straffavgifter.

Maxbeloppet på en miljon som föreslås lämnas oförändrat kommer enligt föreningens mening i vissa fall att vara alltför litet för att ha den avskräckande verkan som behövs för att avhålla från ekonomiska överväganden om att det kan vara ekonomiskt rationellt att avvika från regelverket. Föreningen föreslår ett maxtak på fem miljoner om straffväxlingen ska genomföras fullt ut (vilket föreningen som framgått ovan avstyrker).

Avsnitt 13.2.2 Det finns inte skäl att ändra i det strikta ansvaret

Naturskyddsföreningen tillstyrker.

Avsnitt 13.3.2 Befrielsesgrunderna för miljöstraffavgifterna ska utvidgas

Naturskyddsföreningen avstyrker förslaget. En katalog med befrielsegrunder motverkar just den enkla handläggningen som varit miljöstraffavgifternas stora fördel. Tillsynsmyndigheterna skulle sannolikt få en ny betungande uppgift.

Naturskyddsföreningen förordar istället att en ny typ av avgift utreds, som bättre passar in på de brottstyper man vill straffväxla bort från böter och fängelse. En sådan avgift skulle kunna innehålla en sådan lista med befrielsegrunder och en presumtion istället för strikt ansvar, eller något sådant.

Avsnitt 13.3.3 Det behövs en generell översyn av förordningen om miljöstraffavgifter

Naturskyddsföreningen tillstyrker, framförallt behöver avgiftsnivåerna korrigeras uppåt. Beloppen har inte setts över sedan 2003.

Avsnitt 14.2.3 - 14.2.5 om reglering för att hantera dubbelprövning

Naturskyddsföreningen tillstyrker förslaget till dubbelprövningsförbud, men ser problem med förslaget till 29 kap. 27 § miljöbalken om förbud mot att åtala en fysisk person som påförts miljöstraffavgift. Det kan få negativa konsekvenser om gärningsmän vid grova brott undgår straff av detta skäl.

Det hör till saken miljöstraffavgifter kan beslutas ganska snabbt av till exempel en kommun som saknar kännedom om att det samtidigt initierats en brottsutredning om samma gärning på Polismyndigheten. Det är därför bra att man föreslår att förundersökningsledare ska underrätta behörig tillsynsmyndighet när en förundersökning inletts.

Förmodligen har utredningen bedömt Europakonventionens regler om dubbelprövning korrekt, förbudet omfattar inte bara dubbla straff utan även "lagföring". I de engelska texterna och Europadomstolens praxis används ordet "charged", vilket betyder att förbudet mot en ytterligare prövning infaller tidigt i processen. Det räcker till exempel förmodligen inte att ett överklagat beslut om miljöstraffavgift vilandeförklaras i överinstansen.

För att undvika den här typen av problem, kan det vara motiverat att införa någon form av ordning som innebär att även tillsynsmyndigheter som överväger miljöstraffavgifter i en viss allvarigare kategori bör vara förpliktigade att först underrätta polismyndigheten.

Avsnitt 16.4.1 Miljöbrott

Naturskyddsföreningen tillstyrker att straffskalan skärps för miljöbrott. Det kan förväntas förbättra allmänpreventionen och bidra till att miljöbrott prioriteras i högre grad av de rättsvårdande myndigheterna i viss utsträckning. Av denna anledning ställer vi oss också bakom en presumtion för fängelse.

Föreningen tillstyrker utmönstringen av rekvisitet "varaktig" skada, då även till exempel utsläpp av mycket giftiga ämnen med kort varaktighet kan orsaka mycket stora skador på hälsa och miljö.

Vi ställer oss bakom förtydligandet om att även ändring av vattennivåer, temperatur och bottenförhållanden i vissa fall kan vara straffbart som miljöbrott.

Det är också positivt att ta bort undantaget för gärning som ”är allmänt vedertaget eller med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt”. Som nämns i betänkandet är det en allmän straffrättslig princip och behöver därför inte anges i bestämmelsen.

Avsnitt 16.4.2 Artskyddsbrott

Naturskyddsföreningen tillstyrker den höjda straffskalan. Föreningen motsätter sig att bötespåföljden tas bort, eftersom det finns skäl att befara att det skulle kunna medföra att uppsåtsvarianten av brottet ofta kommer att avskrivas som ringa i de fall domstolen finner det orimligt att döma ut fängelsestraff. Föreningen anser därför att det räcker med den fängelsepresumtion som föreslås.

Föreningen avstyrker för övrigt förslaget om att ringa brott undantas vilket för övrigt inte kommenteras i avsnittet.

Föreningen vill ta tillfället i akt att påpeka att en generell höjning av de ekonomiska sanktionerna för artskyddsbrott behöver genomföras, där även arters sårbarhet ska vara en faktor vid beräkandet. Idag är bötesbeloppen vid artskyddsbrott och liknande kriminella gärningar i vissa fall beklämmande låga. Se sidan 1283 om Artskyddsutredningens förslag på skadestånd, artskyddsförverkande (sidan 1283).

Avsnitt 16.4.3 Miljöfarlig kemikaliehantering

Naturskyddsföreningen tillstyrker skärpningen av straffskalan, men avstyrker att bötespåföljden tas bort av skäl som framgår ovan. Föreningen avstyrker även att ringa brott ska kunna undantas av skäl som framgår i föregående avsnitt.

Avsnitt 16.4.5 Ett nytt avfallsbrott

Naturskyddsföreningen tillstyrker. Föreningen anser dock att även oaktsamhet bör straffbeläggas.

Avsnitt 16.5.1 Brott mot områdesskydd och Natura 2000

Naturskyddsföreningen tillstyrker att verksamhet eller åtgärder som försämrar livsmiljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt straffbeläggs. Föreningen anser dock att brottet liksom när det gäller nationalpark och naturreservat m.fl. bör konstrueras som ett farebrott, det vill säga att redan gärningar som typiskt sett *kan* försämma livsmiljön i Natura 2000-områden straffbeläggs. Även betydande störningar för de arter och livsmiljöer som skyddas enligt bevarandeplanen bör omfattas av brottsrubriceringen.

Naturskyddsföreningen avstyrker att ringa brott undantas. Det räcker med att rent bagatellartade förseelser och liknande undantas i praxis.

16.5.2 Miljöfarlig hantering av ozonnedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser

Naturskyddsföreningen tillstyrker, men (som framgår ovan i kommentarerna på avsnitt 12.6.6) avstyrker föreningen att flera av de tidigare straffbelagda gärningarna som rör ozonnedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser blir föremål för sanktionsväxling.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm, dag som ovan

David Kihlberg,
Chef, Klimat- och juridikavdelningen

Oscar Alarik,
Chefsjurist